

Korset och Kronan

Nr 138/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Martin Chemnitz (11)

Läran om kyrkan, forts. Sidhänvisningar ges till *Loci Theologici*, övers. av J.A.O. Preus, vol. 8 i ”*Chemnitz’s Works*”, CPH 1989/2007. Jag refererar ibland fritt vad Chemnitz skriver. Men när det är ordagranna citat sätts citationstecken ut.

Vad är kyrkan?

Kyrkan består av alla troende i alla tider. Kyrkan är *osynlig* i sig själv, men den är inte som en platonsk stat utan den framträder med tydliga kännetecken, vilka är Guds ords rena och klara förkunnelse och sakramentens rätta förvaltning. Därför kan man också tala om *den synliga kyrkan*. Man skulle kunna jämföra kyrkan med elektriciteten. Man ser den inte, men det blir uppenbart var den är på grund av sina verkningar. Där elektriciteten är får vi ljus och kraft. Den driver stora maskiner och om vi får ström genom kroppen känns det verkligen. På liknande sätt fastän andligt är kyrkan synlig genom sin verkan i ordet och

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

sakramenten. Överallt där människor samlas kring det sanna ordet framträder kyrkan. Men det finns också falska kyrkor som förfalskar Guds ord och blandar upp det med villoläror. För Chemnitz är det avgörande att vi talar om *den rätta, bibliska kyrkan*, som lär Guds ord rent och klart. Det räcker inte med att människor samlas med det bibliska namnet. Man måste också pröva om innehållet i undervisningen är bibliskt och om sakramenten verkligen förvaltas rätt. Om så är fallet är det den sanna, bibliska kyrkan som framträder – annars inte.

Detta skall vi komma ihåg när Chemnitz undervisar om den sanna, synliga kyrkan.

Hela kyrkan och dess delar

Chemnitz tar upp frågan om kyrkan i sin helhet (den universella kyrkan) och kyrkan på olika platser (lokala eller partikulära kyrkor). Han skriver:

”Lägg märke till att kyrkans definition måste vara sådan att den är tillämplig och kan förstås både med avseende på lokala sanna kyrkor på olika platser och som den

sant katolska kyrkan, som spridd över hela världen är en enda kropp... Ty nu i Nya Testamentet är kyrkan inte begränsad till judarna eller israeliterna så som det var i Gamla Testamentet (Ps. 76:1). Kyrkan är en katolsk [universell] församling, som kan samlas på vilken plats som helst, i alla länder, på alla språk och när som helst” (s. 1307f).

Det ställe Chemnitz här syftar på lyder:

”Gud är känd i Juda, hans namn är stort i Israel. I Salem står hans hydda, på Sion hans boning” (Ps. 76:2f).

Gud gav löftet till fäderna (Abraham, Isak, Jakob, Josef, Mose, Josua o.s.v.) att Kristus skulle födas som en jude i Israels land. Jerusalem (Salem) var landets centrum, där templet fanns enligt Guds befallning. Allt detta pekade fram mot det nya förbundet (NT), då kyrkan inte längre skulle vara bunden vid en viss plats. Chemnitz betonar starkt att den sanna kyrkan kan framträda var som helst på jorden, där Guds ord lärs rent och klart och sakramenten förvaltas i enlighet med Kristi instiftelse.

Därför lär den romersk-katolska kyrkan fel när man hävdar att kyrkan skall vara bunden till Rom som den plats där Petri efterträdare (påven) måste ha sin plats som kyrkans ledare. Rom har då felaktigt blivit ett nytt slags Jerusalem. I sitt stora verk om det tridentinska konciliet (*Examen Concilii Tridentini*, 1565–73) behandlar Chemnitz ingående den romerska kyrkans många allvarliga villfarelser.

Men Jesus säger klart och tydligt att varken Jerusalem eller någon annan plats skall vara kyrkans centrum i NT. Han talar med den samariska kvinnan:

Kvinnan sade: ”Herre, jag förstår att du är en profet. Våra fäder har tillbett på det här berget, men ni säger att platsen där man ska tillbe finns i Jerusalem.” Jesus svarade: ”Tro mig, kvinna, det kommer en tid när det varken är på det här berget eller

i Jerusalem som ni ska tillbe Fadern. Ni tillber vad ni inte känner. Vi tillber vad vi känner, eftersom frälsningen kommer från judarna. Men det kommer en tid, och den är redan här, när sanna tillbedjare ska tillbe Fadern i ande och sanning. Sådana tillbedjare vill Fadern ha (Joh. 4:19-23).

Var finner vi den sanna kyrkan?

Det är av största betydelse att varje kristen förstår var kyrkan i NT befinner sig. Chemnitz skriver:

”Gud vill att vi söker, vet och förstår vad och var den sanna kyrkan är, så att vi kan förena oss med den som medlemmar och medborgare och lyssna på den. Ty den är som en stad på berget och som ett ljus, vilket inte är övertäckt utan placerat på en ljusstake (Matt. 5:15). Alltså skall kyrkan inte bara vara känd av Gud, som känner till alla dolda saker och som ser in i hjärtat (Ps. 44:21), utan kyrkan skall också vara känd av oss. Av denna orsak definieras den som en synlig församling som består av dem som omfattar Kristi evangelium och som använder sakramenten på rätt sätt. Detta är de tecken som visar var kyrkan finns, jämför Apg. 2:42, 1 Kor. 1:2.” (s. 1308)

De ställen som Chemnitz här hänvisar till visar hurdan kyrkan är.

De som tog emot hans ord döptes, och antalet lärjungar ökade den dagen med omkring tre tusen. De höll troget fast vid apostlarnas undervisning och vid gemenskapen, brödsbrytelsen och bönerna (Apg. 2:41f).

Från Paulus... till Guds församling i Korint, de kallade och heliga som helgats i Kristus Jesus, tillsammans med alla som åkallar vår Herre Jesu Kristi namn på varje plats där de eller vi bor (1 Kor. 1:1-2).

Mot den romerska kyrkosynen

Chemnitz visar därefter hur den bibliska läran om kyrkan skiljer sig från den romersk-katolska. Han skriver:

”Men här är det viktigt att vi lägger märke till, inte bara vad Wycliffe¹, Hus² och andra lärde, utan också Luther³ i striderna mot papisterna. De (Luther m.fl.) lärde nämligen att kyrkan *inte är synlig* utan att den utgörs av alla dem som har blivit predestinerade [utkorade]. Om dem står det: ”*Herren känner de sina*” (2 Tim. 2:19).

Eftersom detta ser ut som en motsägelse måste vi förstå varför man vid denna tid lärde så. Papisterna hade nämligen definierat kyrkan som en synlig enhet som man inte får skilja sig ifrån. De använde bilden av ett jordiskt rike, t.ex. republiken Venedig eller det tyska kejsarriket. Sådana riken består av härskare och undersåtar med vissa lagar och regler. Så skall – menar de – också Kristi kyrka vara bunden vid de ämbetsinnehavare som har den rätta successionen.⁴ Vad de än bestämmer och tror måste med nödvändighet accepteras av alla och man får inte av någon som helst orsak skilja sig från dem. Ty de tror att denna organisation inte på något sätt kan fara vilse i läran, eftersom kyrkan är ’*sanningens pelare och grundval*’ (1 Tim. 3:15).

Därför var det nödvändigt att emot detta inbillade politiska påhitt hålla fram uppfattningen att kyrkan inte är en sådan synlig organisation utan snarare en flock av får, som är kända av Kristus och som i sin tur känner honom. De kan aldrig ryckas ur hans hand. På detta sätt definierar Kristus

själv sin kyrka (Joh. 10:14, 28)” (s. 1308, kursiv av mig).

De bibelställen som Chemnitz hänvisar till lyder:

Men Guds fasta grund består och har detta sigill: Herren känner de sina, och: Var och en som åkallar Herrens namn ska hålla sig borta från orättfärdighet (2 Tim. 2:19).

Du ska veta hur man bör bete sig i Guds hus, som är den levande Gudens församling, sanningens pelare och grundval (1 Tim. 3:15).

Jag är den gode herden. Jag känner mina får, och mina får känner mig, liksom Fadern känner mig och jag känner Fadern. Och jag ger mitt liv för fåren... Jag ger dem evigt liv. De ska aldrig någonsin gå förlorade, och ingen ska rycka dem ur min hand (Joh. 10:14f, 28).

Den stridande kyrkan

Chemnitz är noga med att skilja mellan den *stridande* den *triumferande* kyrkan. Den stridande kyrkan utgörs av alla troende i denna världen, medan den triumferande kyrkan utgörs av dem som avsomnat i tron och nu är hos Kristus i väntan på den yttersta dagen och kyrkans slutliga triumf i den eviga saligheten. Chemnitz skriver:

”För att allt skall framstå klart gör vi här en skillnad (distinktion). Vi definierar nu inte den *triumferande* kyrkan, som beskrivs i Hebr. 12:22 och Uppb. 21:2 utan den *stridande* kyrkan. Vi definierar inte heller kyrkan som en kropp där alla medlemmar

¹ *John Wycliffe* (o.1328-1384), professor i Oxford, filosof, bibelöversättare; kritiserade påven och kyrkans anspråk och var i viss mån en föregångare till Hus och reformationen. Hans anhängare kallades *lollarder*. Han har kallats ”skolastikens aftonstjärna och den engelska reformationens morgonstjärna”.

² *Jan Hus* (Johannes Huss) (o.1369-1415), böhmisk (tjeckisk) reformator, rektor vid universitetet i Prag. Han var inspirerad av Wycliffe och angrep kyrkans förvärldsligande och påvens avlatshandel. År 1415 brändes han (6 juli) på bål vid kyrkomötet i Konstanz.

³ *Martin Luthers* kritik av kyrkans missbruk började med ifrågasättandet av botläran i de berömda 95 teserna 1517. Vid disputationen med Eck 1519 hävdade Luther att den officiella kyrkan, kyrkolagen och kyrkomötena kan ta fel. År 1520 brände han påvens bulla och skrev ”Om kyrkans babyloniska fångenskap”, som är en uppgörelse med den dåvarande sakramentsläran.

⁴ *Successionen*: Preus har här ”the clergy who are in the succession of orders”. Med detta avses läran om den apostoliska successionen, då alla biskopar enligt romersk-katolsk lära måste stå i en obruten handpåläggningskedja från apostlarna för att deras vigningar och sakramentsförvaltning skall vara giltig.

är levande lemmar, som endast är kända av Gud (2 Tim. 2:19), utan som en kropp där det också finns många livlösa och döda lemmar, men där det råder enhet i läran.

Så framhåller också Luther denna distinktion angående kyrkan. *Ibland* tar han den som en blandad hop där alla samlas kring en yttre bekännelse för att höra Guds ord och bruka sakramenten. Då behandlas alla dessa som kyrkans medlemmar. Men *ibland* tar han den som mängden av alla de utkorade, som endast är kända av Gud, som rannsakar alla hjärtan. Eck hånade verkligen Luthers användning av termen 'osynlig' och sa att det var en matematisk definition med platoniska ideal.⁵

Men låt dem håna hur de vill. Det som för oss är något 'ideellt' och inte kan ses är därmed inte gömt inför Gud (Kol. 3:3). Vårt liv är fördolt med Kristus i Gud, och ändå är vårt liv inte någon platonisk 'idé'. Det är inte något påhittat eller inbillat, utan vi vet att när Kristus, vårt liv, skall uppenbaras, kommer vi att träda fram med honom i härlighet" (v. 4) (s. 1309).

De bibelställen Chemnitz här syftar på lyder:

Och låt oss ha blicken fäst på Jesus, trons upphovsman och fullkomnare. För att nå den glädje som låg framför honom uthärdade han korset, utan att bry sig om skammen, och sitter nu på högra sidan om Guds tron (Hebr. 12:22).

Och jag såg den heliga staden, det nya Jerusalem, komma ner från himlen, från Gud, redo som en brud som är smyckad för sin man (Uppb. 21:2).

Ni har ju dött, och ert liv är dolt med Kristus i Gud. När Kristus träder fram, han som är vårt liv, då ska också ni träda fram i härlighet tillsammans med honom (Kol.

3:3f).

Chemnitz fortsätter: "Luther var helt emot omdöparnas svärmeri, då de försökte gömma sig bakom förevändningen att kyrkan är osynlig. De drog från hus till hus för att i hemlighet försöka upprätta små församlingar. Mot dem skrev Luther en allvarlig varning år 1532 med titeln '*Mot smygare och vinkelpredikanter*'.⁶

Det är ett faktum att den heliga kyrkan, som består av de utkorade, förblir osynlig, särskilt eftersom den inte beskrivs som en yttre församling i ett visst land, så som det var hos judarna eller israeliterna i GT. Den är en katolsk (universell) församling var den än är församlad, på alla platser, i alla folk, på alla språk och i alla tider. Med fast tro håller den fast vid Kristi evangelium, använder hans sakrament och kämpar ständigt för Kristus under korset till evigt liv.

De påviska definierar kyrkan som en samling [assembly], vilken erkänner den romerske påven som sitt huvud och som underordnar sig hans övriga, kyrkliga hierarki. De godkänner och iakttar allt som har blivit lärt, infört och befallt av dem. Många tänker, att eftersom denna samling är så framträdande i sin storhet och har så mycket visdom, makt, kunskap och härlighet, så måste den vara Guds kyrka.

Den bibliska definitionen

Därför säger vi i vår definition, att kyrkan är den samling [assembly], som är bunden vid evangeliets predikan eller att det är församlingen av dem som omfattar Kristi evangelium och som brukar sakramenten på rätt sätt. Denna formulering riktar sig mot två villoläror.

Den första är att papisterna ställer fram

⁵ Dessa anklagelser om att kyrkan skulle vara som Platons överkliga "idévärld" bemöts kraftigt i de lutherska bekännelseskriterierna. Apologin skiljer mellan kyrkan i egentlig mening, som endast utgörs av de troende och kyrkan som en blandad hop, där också ogudaktiga skrymtare ingår (Se SKB, s. 174-180, Trigl. s. 226-236). Luther framhåller kraftigt att kyrkan är ett verk av Anden (SKB 449, Trigl 690:51).

⁶ I modern översättning ungefär: "Mot predikanter som smyger omkring och gömmer sig."

en person i sitt 'sju-kullars Babylon'⁷ och så binder kyrkan vid honom, så att den som inte erkänner honom som ledare och kyrkans huvud och som inte underordnar sig honom i allt, inte kan vara en medlem i den katolska [universella] kyrkan.

Den andra villfarelsen är att många menar att varje församling är en sann Guds kyrka, vilken lära eller religion den än följer, förutsatt att det sker med avsikt att dyrka Gud i förhoppning om att få evigt liv" (s. 1309f).

Man nästan häpnar över hur aktuell Chemnitz här är. I vår tid är dessa två villfarelser fortfarande ytterst aktuella. Påvedömet framträder i en modern skepnad som går långt utöver vad som var fallet på Chemnitz tid.⁸ Bibelkritiken och ekumenismen har också kommit in i den romersk-katolska kyrkan, särskilt efter det andra Vatikankonciliet. Det många uppfattar som ett närmande mellan Rom och övriga kyrkor är tvärtom ett ökat avfall på båda sidorna, där den klassiska kristendomen har övergivits i och med att själva grunden, tron på Bibelns inspiration och ofelbarhet, i det stora hela är förstörd och bortsopad.

Det finns förvisso små grupper både bland katoliker, lutheraner och andra, som fortfarande håller fast vid sina respektive bekännelser. Men den stora majoriteten av kyrkor idag – både den romersk-katolska och övriga samfund – har för länge sedan anammat den teologiska modernismen. Mot dessa båda grupper riktar sig den rätta, bibliskt-lutherska bekännelsen med all sin skärpa i sin enkla definition av den sanna kyrkan, som Chemnitz här på ett så aktuellt sätt framställer, trots att han skrev för ungefär 450 år sedan!

Som bevis för den klassiska, lutherska

definitionen av kyrkan anför Chemnitz till sist en rad viktiga bibelställen. Chemnitz säger: "Därför skall vi inte bara lära oss att uttala dessa ord [om kyrkans kännetecken, ordet sakramenten], utan också tänka rätt om dessa grundläggande ting, och se var denna grund finns" (s. 1310).

Bibelställen:

När han har fört ut alla sina får går han före dem, och fåren följer honom eftersom de känner hans röst. Men en främling följer de inte utan flyr från honom, för de känner inte främlingars röst" (Joh. 10:4f).

Men ni tror inte, för ni hör inte till mina får. Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig (Joh. 10:26f).

Ni är uppbyggda på apostlarnas och profeternas grund, där hörnstenen är Kristus Jesus själv (Ef. 2:20).

Guds hus, som är den levande Gudens församling, sanningens pelare och grundval (1 Tim. 3:15).

Helga dem i sanningen: ditt ord är sanning (Joh. 17:17).

"Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla allt som jag befallt er. Och se, jag är med er alla dagar till tidens slut" (Matt. 28:18-20).⁹

I en och samme Ande är vi alla döpta för att höra till en och samma kropp, vare sig vi är judar eller greker, slavar eller fria. Och vi har alla fått en och samme Ande utgjuten över oss (1 Kor. 12:13).

Välsignelsens bägare som vi välsignar, är den inte gemenskap med Kristi blod? Brödet som vi bryter, är det inte gemenskap med Kristi kropp?(1 Kor. 10:16)

Forts. i nästa nummer.

⁷ Syftar på Rom, de sju kullarnas stad, där "den babyloniska skökan" har sitt säte genom påven.

⁸ Se Tom G.A. Hardt: *Roms nya religion* (Uppsala 1995).

⁹ "Detta ställe är det allra viktigaste vittnesbördet", skriver Chemnitz om missionsbefallningen.